

Damme drukt zijn stempel

Al ruim een eeuw voert een ganse schare wetenschappers onderzoek naar het middeleeuws havengebied van het Zwin. Het grote verhaal van het Zwin behoort zowat tot de 'algemene kennis', maar veel kennis ontbreekt nog: details over de precieze ligging van alle havens, wat kooplui er verhandelden en op welke manier. Het Zwinproject van de Universiteit Gent bracht gelukkig heel veel nieuws aan het licht. Dat dankzij onder andere een bijzondere samenwerking tussen boer en archeoloog, zoals eerder in *Ex situ* te lezen was (*Ex situ* 18), maar ook tussen vrijetijdsarcheologen, hobbyhistorici en metaaldetectoristen. Een kleine vondst bezegelde die samenwerking.

PATRICK BULTINCK EN ANN VERLAECKT

Het Zwinproject gebruikt een brede waaier aan bekende en meer onbekende technieken voor archeologische landschapsstudies. Drones scannen het landschap vanuit de lucht, sensoren speuren naar eerdere menselijke bodemingrepen, zelfs de mol draagt letterlijk zijn steentje bij. Klein metaal is dan weer het werkterrein van de metaaldetectorist. Dankzij de officiële erkenning voor metaaldetectoristen en een steeds betere verstandhouding tussen archeologen en deze hobbyisten is er nu ook bij opgravingen en prospecties veel meer aandacht voor metaalvondsten. Veel hobby-archeologen zijn bovendien vertrouwd met de studie van oude munten of gespen en kunnen zo de beroepsarcheoloog bijstaan, die op zijn beurt zijn terreinkennis deelt.

Metalen prospectie

Dankzij veldprospectie, GIS-onderzoek en historische bronnen konden de onderzoekers de verschillende laatmiddeleeuwse voorhavens van Brugge al redelijk goed lokaliseren. Dankzij eerder speurwerk door detectoristen voor de UGent ontstonden plannen om met een groep vrijwilligers een aantal sites systematisch met een metaaldetector te onderzoeken. Een verspreidingskaart van aardewerkvondsten zette de site van Monnikerede in de schijnwerpers voor een uitgebreide prospectie. Meer hadden enkele detectoristen niet nodig om aan de slag te gaan met hun detectoren.

Op een oppervlakte van vijf hectare vonden ze in totaal 193 metalen objecten

terug. Vooral de middeleeuwse scheepsnagels bleken opvallend talrijk aanwezig, maar ook musketkogels, gespen, gewichtjes, scharnieren en vingerhoeden behoren tot het brede scala aan gedetecteerde voorwerpen. Munten konden – ondanks hun soms zeer slechte toestand van bewaring – toch nog een determinering krijgen. Eén van de eerste gevonden muntgewichten voerde het team meteen naar de veertiende eeuw, een vergelijkbare datering als het aardewerk in die zone.

Corneille d'Estaimbourgs verloren zegelmatrijs

De absolute topvondst was een zegelmatrijs in uitzonderlijk goede staat. Zegelmatrijzen behoren tot de meest

Alle vondsten worden precies ingemeten met een GPS
© Zwinproject UGent

Het wapenboek van Beyeren vermeldt zeer gelijkaardige wapenschilden voor ondermeer heer Froissart van Steenburch en de burchtheer van Dowaaai © Zwinproject UGent

Voordien worden strategisch velden uitgezocht om gecoördineerd aan metaaldetectie te doen
© Zwinproject UGent

boeiende metaalvondsten, omdat ze – mits voldoende leesbaar – vaak te linken zijn aan een specifiek persoon, klooster of instelling. Hierdoor zijn ze hét waarmerk van de middeleeuwen. Reden genoeg om samen met een historicus/zegelstempel-specialist de archieven in te duiken.

Een zegelmatrijs was een stempel waarmee een persoon of instelling zijn identiteit kon bewijzen op papieren en belangrijke documenten. Zulke matrijsen bestonden uit een afbeelding met bijhorend opschrift. Door de zegelstempel in zachte was te drukken, konden documenten verzegeld en genaamtekend worden. Het opschrift op de zegel leest 'S: cornille . de : stambourg'. Spuurwerk in allerlei archieven bracht het team eerst bij de adellijke familie D'Auberchicourt, heren van Estaimbourg. Mogelijk behoorde Corneille d'Estaimbourg tot een tak van deze familie. Het wapenschild op de matrijs stemt bijzonder goed overeen met dat van Baudoin d'Auberchicourt, een schild gebruikt op het toernooi van Chauvency in 1285. Vanaf dan komt het wapenschild, met ietwat variatie, verder voor onder de naam Steenburch en Estaimbourg.

Verder onderzoek bracht aan het licht dat een Corneille d'Estaimbourg van 1447 tot 1455 *crichouder*, vergelijkbaar met gerechtsofficier, was in het nabijgelegen

Brugge, terwijl uit Mechelse gerechtelijke archieven bleek dat een Cornelis de Stambourg kapitein en baljuw van Biervliet was van 1466 tot 1468. Het type zegelmatrijs sluit bovendien perfect aan bij deze datering.

Het leven van een zegelmatrijs

Naast het feit dat de datering klopt en de vondst dus al in grote mate zijn archeologische rol heeft gespeeld, doet de matrijs dromen van een paar historische scenario's. Het blijft giswerk hoe de matrijs in Monnikerede is terechtgekomen. Wat een aanwijzing kan geven, is dat het kleinoord het daglicht zag vlakbij De Vijf Godskameren (armenhuizen) waarvan uit historische bronnen het bestaan gekend is. Was Corneille als baljuw van Biervliet, ook een belangrijke middeleeuwse haven, op (handels)bezoek in Monnikerede? Of was hij er – zoals niet ongebruikelijk in die periode – op 'oorlogspad'?

Een ander heroïsch scenario is een mogelijke deelname aan een middeleeuws steekspel. In de deelnemerslijst van de 'steekspelen van de Witte Beer', waarin de Brugse *beau monde* jaarlijks zijn krijgskunsten op de Brugse Grote Markt vertoonde, stond in 1445 en 1463 een 'Cornelis van Steenburg' vermeld. Opvallend is vooral zijn deelname in 1463, waarbij hij in aanwezigheid van de

Bourgondische hertog Filips de Goede voor het *forestierschap* streed naast een hele reeks voorname heren. Na het steekspel ging iedereen "tزامن binnen de scepenhuuse, aldaer buytermaten veel vreuchts ende ghenouchte bedreven wiert." Je zou van minder je matrijs verliezen op de terugweg...

Of was een andere, maar even blijde reden voor zijn aanwezigheid in Damme het huwelijk van Karel de Stoute en Margareta van York op 3 juli 1468? Bij de huwelijksplichtigheid waren verschillende edelen, 'chevaliers & nobles-hommes' in Damme. Het is dus niet onmogelijk dat Corneille d'Estaimbourg hierbij ook aanwezig was en dat hij in de drukte, die wellicht bij deze gelegenheid hoorde, de zegel-

Enkel de ploeglaag wordt doorzocht op vondsten © Zwinproject UGent

De vondsten lijken eerst onherkenbaar in de modder, maar een geoefend metaaldetectorist heeft ze snel in het oog © Zwinproject UGent

matrijs heeft verloren. In elk geval kadert de vondst perfect binnen de hogere sociale sferen rond het Brugse. Of hij zelf edelman was, is niet geheel zeker, maar volgens een expert is dat wel verdedigbaar, gezien ene Jean Estaimbourg rond 1437 actief was in de kasselrij Kortrijk en samen met allerlei adellijke families staat gerangschikt onder de schildknappen van de streek terwijl Estaimbourg zeker geen algemeen verspreide familienaam was.

Wat er zich precies heeft afgespeeld in de 15de eeuw blijft vooral boeiend giswerk. Zeker is dat samenwerking tussen amateur- en professionele archeologen, numismaten en historici kan leiden tot het ontrafelen van steeds meer intrigerende *petites histoires*.

De zakjes met vondsten blijven even liggen tot ze precies gelokaliseerd zijn met GPS © Zwinproject UGent

De velden worden systematisch afgezocht © Zwinproject UGent